

**Universiteit
Leiden**
The Netherlands

Return to sender: a multi-method study of guardianship against transnational sexual exploitation of children

Koning, A.

Citation

Koning, A. (2023, June 22). *Return to sender: a multi-method study of guardianship against transnational sexual exploitation of children*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3594097>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3594097>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting

Dutch Summary

Retour afzender:

Een multimethoden-
onderzoek naar guardianship
tegen transnationaal
seksueel kindermisbruik

Inleiding

Seksuele uitbuiting van kinderen overschrijdt niet alleen morele en wettelijke grenzen, maar soms ook landsgrenzen. Transnationaal seksueel kindermisbruik – ook wel bekend als ‘kindersekstoerisme’ of ‘seksuele kinderuitbuiting in de context van reizen en toerisme’ – krijgt in de laatste decennia steeds meer aandacht van ngo’s, activisten, media, overheden, private partijen, en wetenschappers. Overheden over de hele wereld, zowel in landen waar kinderen misbruikt worden als in landen waar de daders vandaan reizen, nemen steeds meer maatregelen om dit fenomeen te bestrijden. Maar ondanks de toenemende aandacht staat kennis over transnationaal seksueel kindermisbruik in de kinderschoenen. Het gebrek aan robuust wetenschappelijk onderzoek naar dit probleem bemoeilijkt effectieve actie, zeker als beleid mogelijk gebaseerd wordt op morele en politieke argumenten, aannames, of stereotypes, in plaats van op een accuraat beeld van het probleem.

Dit onderzoek gaat over de rol van derden bij het uitoefenen van toezicht om transnationaal seksueel kindermisbruik tegen te gaan. Een van de meest toegankelijke theorieën over criminaliteit, de zogenaamde ‘criminaliteitsdriehoek’, beschrijft dat criminaliteit voorkomt wanneer drie elementen samenkomen: namelijk, wanneer een gemotiveerde dader een geschikt doelwit ontmoet in afwezigheid van een capabele toezichthouder (een zogenaamde *guardian*). Transnationaal seksueel kindermisbruik is vaak beschreven als een gevolg van armoede en globalisering. Bekeken door de lens van de criminaliteitsdriehoek heeft armoede mensen tot ‘geschikte doelwitten’ voor allerlei vormen van uitbuiting gemaakt, terwijl het dankzij globalisering gemakkelijker is geworden voor ‘gemotiveerde daders’ om deze doelwitten te bereiken. Maar welke lessen voor beleid kunnen we trekken als we naast de slachtoffers en daders ook kijken naar de rol van derden? Hoe zit het kortom met de derde poot van de driehoek: *guardianship* (los vertaald: ‘toezicht’)?

Wetenschappelijk onderzoek naar zedenmisdriven tegen kinderen heeft relatief weinig aandacht besteed aan *guardianship*, terwijl onderzoek naar (de pathologie van) daders op meer belangstelling kan rekenen. In recente jaren probeert een bepaalde groep wetenschappers hier verandering in te brengen door zich juist te richten op de rol die de omgeving kan spelen. Hun onderzoek laat bijvoorbeeld zien dat toezicht door derden een belangrijke rol kan spelen bij het verhinderen, stoppen, of verminderen van seksueel kindermisbruik. Het vergroten van inzicht over *guardianship* zou dus ook een vruchtbaar startpunt kunnen zijn voor preventie van transnationaal seksueel kindermisbruik.

Een *guardian* kan, volgens de criminaliteitsdriehoek, een politieagent zijn, of een hotelreceptioniste, of een oplettende voorbijganger: burgers zoals u en ik. Maar *guardianship* kan niet alleen door individuen uitgevoerd worden, maar ook door instituties, zoals overheden of bedrijven. Er zijn kortom twee typen toezichthouders die een rol zouden kunnen spelen bij het tegengaan van transnationaal seksueel kindermisbruik: zogenaamd *guardianship* op microniveau, dat door individuen wordt uitgeoefend, en *guardianship* op macroniveau, door instituties.

Dit onderzoek

De centrale vraag van dit boek richt zich op deze twee typen toezichthouders, en luidt:

*Op welke manier en in hoeverre zijn **overheden** en **burgers** in zowel bestemmingslanden (waar transnationaal seksueel kindermisbruik voorkomt) als bronlanden (waar daders vandaan reizen) in staat en bereid om guardianship uit te oefenen tegen transnationaal seksueel kindermisbruik?*

Deze overkoepelende vraag wordt beantwoord op basis van vier empirische hoofdstukken, elk met hun eigen focus, onderzoeksvraag, en methoden. Het empirisch deel van het boek bestaat uit twee delen die de rol en percepties van ofwel overheden (macroniveau) ofwel burgers (microniveau) als mogelijke *guardians* onderzoeken. Elk van de vier empirische hoofdstukken richt zich op een andere actor in bestemmings- en bronlanden:

	Bestemmingslanden	Bronlanden
Overheden	<i>hoofdstuk 2</i> Bestemmingslanden voor transnationaal seksueel kindermisbruik	<i>hoofdstuk 3</i> Politieke actoren in een bronland (Nederland)
Burgers	<i>hoofdstuk 5</i> Europese reizigers en toeristen als mogelijke getuigen	<i>hoofdstuk 4</i> Het algemene publiek in een bronland (Nederland)

Bevindingen

Guardianship door overheden

Hoofdstuk 2 geeft antwoord op de vraag waarom transnationaal seksueel kindermisbruik in sommige landen in de wereld voorkomt, en niet in andere. Door een statistische analyse van databronnen van alle landen in de wereld werden vier mogelijke risicofactoren in het bijzonder onderzocht: (1) hoeveel toeristen er naar een land komen; (2) hoe goed of slecht de leefomstandigheden van kinderen in een land zijn; (3) de kwaliteit van bestuur in een land; en (4) hoe rijk of arm een land is en hoe dicht het bij de evenaar ligt. Om vast te stellen in welke landen transnationaal seksueel kindermisbruik voorkomt werden de *Trafficking in Persons Reports* van het Amerikaanse State Department gebruikt.

De resultaten laten zien dat bestemmingslanden van transnationaal seksueel kindermisbruik gemiddeld armer zijn en dichterbij de evenaar liggen. Bestemmingslanden worden niet door meer of minder toeristen bezocht dan niet-bestemmingslanden, en de kwaliteit van bestuur voorspelt niet welke landen bestemmingslanden zijn. Kinderrechten worden in bestemmingslanden gemiddeld slechter gewaarborgd, maar als rekening wordt gehouden met economische omstandigheden draait dit effect om: binnen de groep landen met vergelijkbare (arme) economische omstandigheden is de kans om

een bestemmingsland te zijn juist minder groot in landen waar kinderrechten, met name op het gebied van leven en onderwijs, slechter beschermd worden. Dit laat zien dat transnationaal seksueel kindermisbruik voorkomt in arme landen waar kinderen desondanks niet de slechtste leefomstandigheden hebben.

Al met al roepen deze resultaten vragen op over het vermogen van bestemmingslanden om effectief toezicht uit te oefenen om kinderen te beschermen tegen transnationaal seksueel kindermisbruik. Economische omstandigheden in bestemmingslanden scheppen niet alleen de mogelijkheden voor transnationaal seksueel kindermisbruik, maar bemoeilijken ook de aanpak ervan.

Hoofdstuk 3 verlegt de focus van bestemmingslanden naar bronlanden waar daders vandaan reizen. In dit hoofdstuk staan de percepties van transnationaal seksueel kindermisbruik in de politieke en beleidsarena in een bronland, Nederland, centraal. De studie is gebaseerd op het idee dat de maatregelen die worden genomen om een probleem te bestrijden verhelderen hoe een probleem begrepen wordt. Daarom werden alle relevante nationale beleidsstukken en politieke debatten over het onderwerp 'kindersekstoerisme' van 1995 tot 2020 geanalyseerd om inzicht te krijgen in de manier waarop het probleem 'kindersekstoerisme' door beleidsmakers, politici en bestuurders wordt begrepen.

De bevindingen van de discoursanalyse laten zien dat 'kindersekstoerisme' in de Nederlandse arena primair wordt begrepen en gepresenteerd als een criminaliteitsprobleem. Nadruk wordt gelegd op maatregelen als het pakken van daders, internationale politiesamenwerking, voorlichtingscampagnes om meldingen van burgers te bevorderen, publiek-private samenwerking, en preventie van recidive door al bekende zedendaders. Hoewel deze manier van naar het probleem kijken dominant is en voor velen dus logisch of kloppend aan zal voelen, zijn er ook andere manieren om naar het probleem te kijken. Zo zou 'kindersekstoerisme' ook gezien kunnen worden als een mensenrechtenprobleem (dat bijvoorbeeld opgelost moet worden door ontwikkelingshulp of armoedebestrijding), of een gezondheidsprobleem (dat bijvoorbeeld opgelost moet worden door betere zorg aan mensen met seksuele gevoelens voor kinderen). Deze alternatieve 'brillen' (of *frames*) zijn echter maar zelden terug te zien in de geanalyseerde stukken.

De manier waarop in deze 25 jaar in het Nederlandse politieke debat en beleid naar 'kindersekstoerisme' wordt gekeken kan, zo beargumenteer ik in dit hoofdstuk, worden gekarakteriseerd als eenzijdig. Het probleem wordt door de criminaliteitsbril gesimplificeerd, waardoor aspecten van het probleem en mogelijke oplossingsrichtingen over het hoofd worden gezien. Daarnaast blijkt in de stukken weinig nieuwsgierigheid naar de effectiviteit van geïmplementeerde maatregelen. Hoewel veel nadruk wordt gelegd op het belang van het pakken van daders, komt tegelijkertijd concrete informatie over daders en slachtoffers (zoals statistiek, beschrijvingen van het probleem, of zelfs beroemde zaken) maar nauwelijks voor. Veel beleidsmaatregelen zijn bovendien puur procesmatig, zoals het bevorderen van samenwerking, faciliteren, of meer beleid maken.

Het blijft onduidelijk welke tastbare resultaten deze aanpak oplevert, en het gebrek aan beleidsevaluatie maakt het onmogelijk om die vraag te beantwoorden.

In dit hoofdstuk wordt kortom duidelijk dat percepties over transnationaal seksueel kindermisbruik in de politieke arena doorwerken in de manier waarop overheden in bronlanden *guardianship* tegen transnationaal seksueel kindermisbruik uitoefenen. De resultaten nodigen uit tot reflectie over de manier waarop en mate waarin bronlanden kunnen én willen optreden als *guardians* tegen transnationaal seksueel kindermisbruik.

Guardianship door burgers

In de laatste decennia zijn diverse publiekscampagnes opgezet om het algemene publiek, zoals reizigers, te betrekken bij de aanpak van transnationaal seksueel kindermisbruik. In bestuurskundige termen wordt dit ook wel 'responsibilisering' genoemd. Desondanks is er weinig bekend over de percepties die het publiek heeft over transnationaal seksueel kindermisbruik, of over hun bereidheid om meldingen te doen van verdachte situaties van transnationaal seksueel kindermisbruik. Het tweede deel van het boek richt zich daarom op de percepties en rol van individuele burgers, zoals u en ik, als mogelijke *guardians*.

Hoofdstuk 4 onderzocht de percepties van transnationaal seksueel kindermisbruik onder het algemene publiek in een bronland (wederom Nederland). Door middel van een vignetexperiment onder een representatieve steekproef van 949 volwassen Nederlanders werd onderzocht in hoeverre publieke percepties over seksuele uitbuiting van kinderen afhankelijk zijn van waar in de wereld het kind misbruikt wordt. Deelnemers aan het onderzoek lazen een verhaal over een Nederlandse man die seksuele gevoelens voor minderjarigen ontwikkelt, en tijdens een zakenreis een bureau inschakelt om seksueel contact te hebben met een 12-jarig meisje. De bestemming van zijn reis werd willekeurig gevarieerd zodat alle deelnemers hetzelfde verhaal lazen maar met verschillende bestemmingen, namelijk Amsterdam (Nederland), Bangkok (Thailand), Boekarest (Roemenië), of Los Angeles (Verenigde Staten). Op deze manier kan inzicht worden verkregen in de impact van aan de ene kant *fysieke* afstand (hoe ver weg of dichtbij een bestemming is), en aan de andere kant *sociale* afstand (in hoeverre een land als verwant, nabij, of zoals 'ons' voelt).

De resultaten laten zien dat percepties van het publiek over seksuele kinderausluiting worden beïnvloed door sociale afstand. Voor alternatieve hypothesen, over het effect van fysieke afstand of het effect van thuisland/buitenland, werd geen bewijs gevonden. Meer specifiek laten de resultaten een significant verschil zien tussen de condities die sociaal dichtbij zijn in vergelijking met de condities met grotere sociale afstand. Nederlanders beoordelen, in andere woorden, het verhaal anders wanneer dit in Nederland of de V.S. plaatsvindt dan als het plaatsvindt in Roemenië of Thailand. Deze verschillen worden specifiek gevonden voor twee aspecten, namelijk (1) percepties over de ernst van het voorval, waarbij het voorval als minder ernstig werd beoordeeld als sociale afstand hoger was, en (2) verantwoordelijkheid die aan het slachtoffer wordt toebedeeld (*victim blaming*), waarbij slachtoffers als minder verantwoordelijk werden gezien in de condities

met hogere sociale afstand. Simpel gezegd toont deze studie aan dat burgers een zaak van seksuele kinderuitbuiting minder ernstig vinden als deze plaatsvindt op een locatie die 'ver van hun bed' voelt.

De mening van burgers over de ernst van transnationaal seksueel kindermisbruik werkt niet alleen door in hun percepties van het probleem, maar ook in hun gedrag, zoals hoofdstuk 5 laat zien. Om te onderzoeken welke barrières reizigers ervan kunnen weerhouden om signalen van transnationaal seksueel kindermisbruik te rapporteren als ze deze waarnemen bij reizen in het buitenland, werd een vragenlijst afgenomen onder mensen uit vijf Europese landen (Frankrijk, België, Nederland, Duitsland en Oostenrijk) die in de afgelopen vijf jaar naar het buitenland waren gereisd. De 728 deelnemers werd onder andere gevraagd naar hun meldingsbereidheid als ze signalen van transnationaal seksueel kindermisbruik zouden waarnemen in het buitenland.

De resultaten laten zien dat de meldingsbereidheid van reizigers stijgt door bekendheid met het probleem, evenals door kennis over waar en hoe te rapporteren. Aan de andere kant wordt hun meldingsbereidheid geremd door barrières, die te maken hebben met de manier waarop de situatie wordt geïnterpreteerd (bijv. als serieus of niet, als duidelijk of als ambigue), en met kosten-baten afwegingen (Levert het wel wat op om te melden? Hoeveel moeite kost dat?). Tot slot blijkt dat reizigers die eerder signalen van transnationaal seksueel kindermisbruik in het echt hebben gezien juist minder bereid waren om in de toekomst te melden: een verontrustend signaal.

Hoewel de resultaten van deze studies ook enige reden tot optimisme geven over het nut van het mobiliseren van het algemene publiek als *guardians* – de meldingsbereidheid is gemiddeld hoog en de publieke percepties zijn gemiddeld afkeurend –, leggen de bevindingen ook obstakels bloot die publiekscampagnes en vergelijkbare initiatieven moeten overkomen om succesvol te kunnen zijn. De geïdentificeerde uitdagingen maken duidelijk dat de effectiviteit van deze publiekscampagnes uiteindelijk afhangt van de percepties die het publiek heeft over een onderwerp dat, fundamenteel, niet henzelf of hun eigen kinderen aangaat.

Conclusie

Bouwend op de vier empirische hoofdstukken worden in hoofdstuk 6 de belangrijkste bevindingen samengevat, geïnterpreteerd door de bril van *guardianship*, en verbonden aan implicaties voor vervolgonderzoek en beleid. Ook wordt stilgestaan bij de krachten en beperkingen van dit onderzoek.

Op theoretisch vlak laat dit boek de meerwaarde zien van het bestuderen van transnationaal seksueel kindermisbruik, een inherent lastig wetenschappelijk onderwerp, vanuit het perspectief van *guardianship*. Terugkomend op de centrale onderzoeksvraag wordt duidelijk dat zowel individuen als instituties in zowel bestemmingslanden als bronlanden – op verschillende manieren en in verschillende mate – zijn opgeroepen om een rol te spelen in de aanpak van transnationaal seksueel kindermisbruik. Deze

actoren zijn, in andere woorden, mogelijke *guardians*. Tegelijkertijd blijken er belangrijke uitdagingen te zijn die het effectief uitvoeren van toezicht door zowel overheden als burgers kunnen belemmeren. Dit boek laat zien dat het uitvoeren van *guardianship*, zeker ook bij transnationaal seksueel kindermisbruik, niet alleen draait om aanwezigheid (*Is er een toezichthouder?*), maar ook om capaciteit (*Kan de toezichthouder er wat aan doen?*) en bereidheid (*Wil de toezichthouder er wat aan doen?*). Daarnaast demonstreert dit onderzoek, op verschillende manieren, dat de manier waarop mogelijke *guardians* (wij allemaal) kijken naar het probleem een belangrijke rol speelt in de mate en manier waarop toezicht vormgegeven wordt. Om die reden is het van belang kritisch te blijven over onze percepties van transnationaal seksueel kindermisbruik. In hoeverre komen deze overeen met hoe het probleem er in het echt uitziet? Voor de vormgeving van beleid betekent dit dat maatregelen zo veel mogelijk moeten worden gebaseerd op wetenschappelijke kennis van het probleem. Gesimplificeerde en oppervlakkige beeldvorming over transnationaal seksueel kindermisbruik – zowel in beleid als in publiekscampagnes – moet worden tegengegaan om effectief toezicht mogelijk te maken. In navolging van die overtuiging geven de laatste paragrafen van dit boek een voorzet voor een discussie over transnationaal seksueel kindermisbruik die uitgaat van een breder perspectief, gecentreerd rond de vraag: ‘Welke onderliggende oorzaken kunnen we blootleggen en aanpakken als we transnationaal seksueel kindermisbruik beschouwen als een symptoom van een diepere ziekte?’. Naast de schijnwerper die dit boek heeft gezet op de rol van *guardians* en het belang van percepties is er daarom nog een derde aspect dat dit boek kenmerkt: een betoog voor meer wetenschappelijke kennis en tegen oppervlakkige oplossingen.